

схеми, виготовляють зліпки і відбитки слідів, відбитки пальців, беруть зразки волосся, крові, тканин тіла (органів або частин трупа), необхідних для проведення експертних досліджень [2, с. 239-240].

Огляд трупа – це слідча дія, яка проводиться з давніх давен. З початку огляду трупа здійснювався за участю соцького, виборного, отамана, інколи священника (1785р.). З кінця 80-х рр. XVIII ст. до проведення огляду трупа на місці його виявлення почали залучатися лікарі, далі з'являється документ – свідоцтво (1799), в якому починають описувати результати проведеного зовнішнього огляду трупа. З 30-х років 20 ст. і дотепер порядок огляду трупа майже не зазнав змін. На сьогоднішній день зовнішній огляд трупа проводиться під час огляду місця події і складається з загального та детального етапів. Результати фіксуються в протоколі огляду місця події. Після огляду труп підлягає обов'язковому направленню для проведення судово-медичної експертизи для встановлення причини смерті. На сьогодні в Україні кількість вбивств невинно зростає і, відповідно, виникає потреба в огляді трупа. Якісний і повний огляд трупа допомагає на первинному етапі розслідування з'ясувати час та причину смерті, висунути версії щодо особи злочинця та знарядь і засобів, що їм використовувались, слідів, що могли залишитись і які підлягають подальшому відшукуванню.

Список використаної літератури: 1. Слідчий огляд: сутність, види, тактика проведення огляду місця події і тактика використання техніко-криміналістичних засобів та спеціальних знань: Монографія / Комаха В.О. Одеська національна юридична академія - Дніпропетровськ, ІМА- прес, 2004. - 396 с. 2. Криміналістика: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вузів // Нац. юрид. академія України ім. Я. Мудрого; За ред. В.Ю. Шепітька; Авт. кол.: В.М. Глібко, А.Л. Дудніков та ін. - Київ: Ін-Юре, 2001 р. 682 с. 3. Місько А.Ю. Деякі аспекти порядку огляду трупа URL: <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/3393/1/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D0%90.%D0%AE..pdf> 4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> 5. Лісовий А.С. Огляд трупа на місці його виявлення URL: <https://pathology.med.sumdu.edu.ua>

«Одержано:27.10.2020»

УДК 343.98

Влада Олександрівна ГУСЄВА,

доцент кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6489-2384>

ДО ПИТАННЯ МЕТОДІВ ВИВЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ПРАКТИКИ ПІД ЧАС ПОБУДОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ

Одне з передових місць у процесі дослідження та аналізу слідчої практики займають методи пізнання певних закономірностей щодо розкриття

та розслідування злочинів, які виступають складовими частинами криміналістичної методики.

Дослідження та аналіз слідчої практики являють собою базу для розробки криміналістичних методик, а також засобів та прийомів, що дозволяють з'ясувати реальний стан практичної боротьби зі злочинністю. Однак необхідно зазначити, що дослідження потреб практики не є передовим напрямком криміналістичної або судово-експертної наукової діяльності, що є безумовним недоліком, адже прогалини у даній галузі перешкоджають визначенню конкретних завдань щодо розробки та вдосконалення криміналістичної методики. В свою чергу, дослідження проблем слідчої практики одночасно дозволяють вирішити два важливих питання, а саме: виявити практичні проблеми та сформулювати основні характеристики даних потреб.

Отже, виявлення практичних проблем відбувається за рахунок застосування основних та додаткових методів аналізу слідчої практики. До основних слід відносити методи: практичного аналізу, спостереження та математичних розрахунків. Додатковими є методи: наукового аналізу, експертної оцінки та метод аналізу змісту тексту.

Аналіз матеріалів, як різновид методу дослідження, займає одне з передових місць. Саме за рахунок аналізу уявляється можливим оцінити деякі аспекти слідчої практики, сформулювати висновки щодо ефективності певних криміналістичних методів та засобів, крім того проаналізувати ефективність діяльності правоохоронних органів та органів прокуратури. Збір необхідної інформації може бути реалізований шляхом аналізу певної документації або в ході інтерв'ю, анкетування, експертного опитування тощо.

Метод спостереження, реалізується саме за рахунок проведення спостереження за суб'єктами правовідносин під час досудового розслідування. На підставі результатів спостереження можна сформулювати з якими саме труднощами стикаються слідчі, прокурори під час досудового розслідування, які правопорушення вчиняються найчастіше та, яка причина даного явища. Крім того, саме спостереження дозволяє зафіксувати процесуальні помилки слідчого, які не завжди є помітними у ході аналізу процесуальних документів. Так, деякі вчені вважають, що для спостереження характерні наступні етапи: визначення об'єкту дослідження; визначення місця проведення спостереження; визначення різновиду спостереження, а саме: супутнє, цільове та ін.; вирішення питання щодо способу фіксації, отриманої в ході спостереження, інформації [1; с. 104].

Отже, спостереження дозволяє виявити та дослідити багато важливих та характерних аспектів слідчої діяльності, які не завжди доступні за рахунок інших методів.

Математичний метод дослідження слідчої практики дозволяє сформулювати кількісну оцінку виявлених проблемних питань на «мові чисел». За рахунок даного методу, уявляється можливим, узагальнити дані які були отримані методом аналізу матеріалів (анкетування, інтерв'ю, експертного опитування). Результатом такого узагальнення є формування таблиць, схем графіків, які у подальшому стають в основу статистичних даних, з того або

іншого питання. Також, уявляється можливим дослідити статистичні дані щодо кількості правопорушень, тенденції росту скоєння певного різновиду злочину, кількості потерпілих осіб, а також певні криміналістичні характеристики правопорушників. Для формування статистичних даних використовується коефіцієнт інформативності.

Найпростішою формулою коефіцієнта інформативності може бути такий: $K = \Pi / I$, де K - коефіцієнт інформативності; Π - кількість виявлених запитів практики; I - кількість вивчених джерел. Коефіцієнт інформативності дозволяє кількісно визначити найтипівіші ознаки джерел, що досліджуються. Як узагальнюючий показник, він характеризує середню кількість інформаційних посилянь, що містяться у конкретному джерелі інформації, де йдеться про потреби слідчої практики [2].

Метод наукового аналізу дозволяє визначити рівень наукового дослідження тієї або іншої галузі криміналістики. Наприклад, у злочинах проти авторитету органів державної влади в сфері правоохоронної діяльності, можна виявити дискусійні питання, що в недостатньому обсязі дослідженні. Даний метод дозволяє виявити прогалини, чим самим звернути необхідну увагу науковців на існуючі у певній галузі потреби та проблеми.

Метод експертної оцінки використовується у разі відсутності можливості проведення прямого вимірювання або дослідження певних об'єктів. Експертна оцінка може бути як окреме самостійне дослідження, а також, як доповнення до інших методів дослідження слідчої практики. Ми вважаємо, що найбільш вдалим є його поєднання із інформацією, отриманою в ході анкетування та інтерв'ювання.

Великий життєвий і професійний досвід експертів, їх особисті якості накладають відбиток як на процедуру підготовки та проведення опитування, так і на характер обробки емпіричного матеріалу. З одного боку, необхідно розкрити загальну спрямованість суджень, точок зору на проблеми, типові для професіоналів, з іншого - важливо зберегти кожний нюанс, не допустити нівелювання відповідей. При використанні експертного опитування необхідно враховувати, що різноманітність, складність потреб слідчої практики вимагають й неоднорідного у професійному відношенні складу. Об'єктивні труднощі застосування цього методу криються, перш за все, у багатозначності позицій, що висловлюються [1; с. 108].

Слід зазначити, що, аналізуючи судження експертів, по суті доводиться інтерпретувати таке складне утворення, як групова думка про потреби практики. Окреслюючи межі застосування експертного методу при вивченні потреб практики, необхідно враховувати не лише відмінності у суб'єктивному сприйнятті одного і того ж явища, але й різну готовність, схильність, уміння запропоновані дослідниками.

Наступний метод дослідження слідчої практики - *метод аналізу змісту* тексту. Сутність якого полягає у виявленні, за допомогою ключових слів, дискусійних та проблемних питань з джерел інформації, які аналізуються.

В даному випадку, необхідно враховувати, що пошук за допомогою ключових слів може мати загальний та спеціальний характер. Так, в даному випадку нас цікавить криміналістичний аспект, а в ході пошуку інформації за

ключовими словами ми можемо отримати інформацію із інших галузей права. В залежності від спрямованості та змісту джерел, які необхідно проаналізувати для виявлення потреб слідчої практики на підставі її аналізу, необхідно використовувати широкий набір ключових слів.

Отже, одне з передових місць у процесі дослідження та аналізу слідчої практики займають методи пізнання певних закономірностей. Саме, за рахунок, даних методів реалізується дослідження матеріалів слідчої практики, що у подальшому створить сприятливі умови для аналізу теоретичних та практичних проблем та формування окремих криміналістичних методик.

Список використаної літератури: 1. Рабочая книга социолога / Чл.-кор., проф. М. Н. Руткевич, д-ра филос. наук Г.В. Осипов и С.Ф. Фролов и др., Ин-т социол. исследований. - М.: Наука, 1976. 512 с. 2. Потреби слідчої практики, як умова її вдосконалення URL: <https://studizba.com/files/show/doc/36064-6-31331.html> (дата звернення: 19.10.2020).

«Одержано: 25.10.2020»

УДК 393.14

Микола Володимирович ДЕМЕНТЬЄВ,

аспірант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»

ОЦІНКА КОМПЕТЕНЦІЇ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕКСПЕРТА

Згідно із ст. 94 КПК України слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності. Стосовно висновку експерта. В системі властивостей доказів достовірність має визначальне значення, так як це властивість є фундаментальною, що забезпечує встановлення істини у кримінальному провадженні, а також законне, справедливе і обґрунтоване процесуальне рішення. Однією з ознак, що дозволяють правильно оцінити достовірність проведеного дослідження є встановлення компетенції та компетентності експерта.

Згідно ст. 69 КПК України у кримінальному провадженні в якості судового експерта можна залучити особу, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» судовими експертами можуть бути як співробітники державних спеціалізованих установ (служб), так і фахівці, що не працюють в цих установах, які мають вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта за певною спеціальністю. Для проведення тих експертиз, які не виконуються виключно в державних спеціалізованих установах статтями 7 і 9 цього Закону передбачено можливість залучення крім атестованих судових експертів інших фахівців з відповідних галузей знань. Під час вибору експерта для проведення експертизи, особливо у разі, коли він не є співробітником державної спеціалізованої установи, неминуче виникає питання про компетенцію даної обізнаної особи. Друга проблема постає перед ініціатором провадження